

VIDA GÁBOR

Ahol az ő lelke

Második, átdolgozott kiadás

© *Vida Gábor, 2013, 2019*

Legyünk hát akkor túl a nehezen!

Nem tudom, kezdődhet-e azzal egy történet, hogy 1918. december 24-én őfelsége Ferdinánd román király (Viktor Albert Meinrad von Hohenzollern-Sigmaringen) rosszul felszerelt, toprongyos hadserege ellenállást nem tapasztalva bevonult a legnagyobb magyar király szülővárosába, Kolozsvárra, és a románok azóta is bent vannak. A mondat első része bizonytalanság, a második ma már történelem, a harmadikat megszoktuk. Királyok pedig nincsenek.

Vérrel szereztek-e maguknak országot a románok vagy ügyeskedéssel? Nekik szolgáltatott volna igazságot a történelem? Ma már alig számít. És bár nem feladatom választ adni a kérdésre, hogy miért történhetett ez meg, pontosabban: miért hagytuk elveszni Erdélyt, a félreértések elkerülése végett röviden kijelentem, hogy nem volt rá szükségünk, és azért nem kapjuk vissza soha többé, mert úgysem tudnánk mihez kezdeni vele. Mi, magyarok, így, többes szám első személyben.

Viszont a nagyapám azon a szomorú, sötét karácsonyon is enni adott a lovának, és még utána legalább ötven évig mindennap. Feltéve, hogy volt széna vagy abrak. Feltéve, hogy volt lova. Feltéve, hogy volt nagyapám.

Aranykor

„Én, Werner Sándor, kvietált honvéd hadnagy az Úr 1900. esztendejében Kladovka Máriát, azt a nőt, akit legszebbnek tartottam és leginkább szerettem, és aki törvénytelen, de igazi fiút szült nekem, bár valójában nem szeretett, átengedtem báró Engelstett-Wörnitznek (Karl Friedrich), aki nemcsak nálamnál jobb kardvívó, egy fejfel magasabb, kék szemű és szőke, hanem előkelőbb és gazdagabb úr is volt. Így hát minden bizonnyal rosszat költve, mintha az ördöggel, mert a szeretett nőt adtam a fiamért, jó alku pedig nincs, elindultam földrajzi tudásom szerint Magyarország legeldugottabb szegletébe, Erdély északkeleti vidékére, hogy fenyvesek, medvék, székelyek meg oláh pásztorok között helyére tegyem lelkem dolgait, becsülettel dolgozzak, és felneveljem egyetlen fiamat, akit a Lukács névvel illettek a szent keresztségben.” Ezzel a mondattal kezdődik Werner Sándor emlékirata, véget is ér, nem akar, nem is tud efféle írni. Azon a felhős, őszi éjszakán, amit a marosvásárhelyi Transilvania szállodában töltenek együtt, mielőtt felvinné a fiút a Református Kollégiumba, nem tud elaludni. Rossz éjszaka ez, mert azt fogja mondani másnap az igazgatónak, mint akármelyik székely, hogy: nem bánom, igazgató úr, ha leverik is a derekát, de neveljenek embert belőle;

vagy csak annyit mond, hogy: vigyázzanak a fiamra; esetleg még hozzát teszi: tudom, jó kezekben lesz. Akárhogy is van, itt megbicsaklik a hangja, és megáll azon az álmatlan éjszakán a kezében a toll, a bőrbe kötött füzetbe ilyen körmondatok többé nem kerülnek. Ott hagyja a fiút másnap délelőtt, egy híres kollégiumban, ahogy őt is hagyták, ahogy mindenkit ott hagynak egyszer valahol. Reggel majd a gyermek egy népes hálóteremben találja magát, az ébresztés meg ébredés zajai fogadják, idegenség, és kék függöny az ablakon, csendesen esik az eső kint, varjak kárognak, vagy csak lengedez a hajnali szellő. Lukácsból is ember lesz.

Leke nyugalját Werner Sándor egyébként sosem találta meg, talán mert rossz helyen kereste, vagy nem is azt kereste igazán, hanem csak menekült, régebbi szóval bujdosott, és pedig maga elől, hisz nem kergette senki. Klodovka Mária nem volt igazán tehetséges színésznő, de akkor, ott, Budapesten, a Városligeti Színkör deszkáin egyetlen évadra ő volt az ünnepelt Júlia Shakespeareben, és ez olykor elég lehet bármire. Sándor nem volt senki, bár az is túlzás, hogy egy senki lett volna, ígéretes térkép rajzoló, hadnagy a katonáknál, ahogy ő mondja később. Vezérkarig jutott volna, ha benne tart a bécsújhelyi Militärschulében. A térképírás, bár sokat kell tanulni hozzá, lényegében tanulhatatlan mesterség, az ember vagy tudja, merre van az irány, vagy nem tudja. Térkép valójában azoknak kell, akik nem tudják. Klodovka Mária meghal minden este a színházban, tudja, merre van Júlia. Werner Sándor, ha csak teheti, minden este ott ül az első sorban, és egyre kevésbé tudja, merre van élete valódi iránya. Holtában Júlia kiszemezi rá, hihetetlen szemei

vannak. Így lettél, fiam, mondja Werner Sándor sok év múlva Lukács fiának az érettségi vizsga után, amikor a vásárhelyi Domokos vendéglőben négyszemközt megisznak néhány pohárral báró Bornemisza Anna Celnai leányka borából, és előkerül egy vadonatúj Remington puska, az ajándék. Lehet ez körülbelül 1910-ben. Ez egy lakható város, mondja Werner Sándor, körbemutat a vendéglőben, hogy érthető legyen, Vásárhelyre gondol, és Lukács fia bólint, lakható, persze, túlságosan is, azért kell innen majd elmenni. Báró Engelstett-Wörnitz, aki Júliát időlegesen megnyerte, és Werner Sándort miszlikbe apríthatná azon a svábhegyi párbajos hajnalon, ebben az évben is kiállít egy csekket, hogy amíg a fiú tanul, szükségét ne lásson semmiben. Ez is benne van a rossz alkuban, a báró különben is nagyvonalú, szavatartó ember.

Tehetséges, szorgalmas, rendtudó, kissé ingatag lelkű fiatalember, mondta Kovách Sámuel, a Református Kolégium menynyésztan-professzora, osztályfőnök, amikor sok év után egyszer Werner Sándor megkérdezi tőle, hogy érdemes volt-e fiát iskolára adni. Mi egyébire adná, valami hasonlót kérdez vissza a professzor, aki jól tudja, hogy okosnak, műveltnek, tájékozottnak lenni jó dolog, de a tanulás olykor gyötrelem. Katonának biztos nem adnám, mondja Sándor, mert erről vannak már tapasztalatai, és a tanár úr hunyorít. Igaz, hogy álmodozó jellem, olvasni szeret leginkább, és Bolyai János tudományában nem jeleskedik, de a könyvtárban külön széke van. Templomba vasárnaponta eljár, és bár a szentbeszédre fél füllel vagy még csak féllel sem hallgat, inkább a Bibliát olvassa, korhelykedni vajmi ritkán látták. Engedje, engedje az lenni, ami lenni lehet, mondja az idős tanár, aki sokat látott,

sokféle diákkal volt jó viszonya meg konfliktusa, ebből a kollégiumból püspök és miniszter is lett már, nem egy.

Talán Kovách tanár úr sem tudja, hogy a legnehezebb feladatot adta, amit egy apának adni lehet: engedni, hagyni. Werner Sándor vesz egy nagy levegőt: akkor hagyni fogja, engedni. Nem érti még pontosan, hogy nemcsak most, egyszer, véletlenül, hanem ezentúl mindig ezt az erényt kell gyakorolnia a fiával szemben. A tanár úr nem pontosít, Sándor nem érti egészen, Lukács meg mintha ott sem volna, de érzi, hogy bár nem csak e két felnőtt kezén dől el a sorsa, róla van most szó. Megint az az álmatag kisfiú, aki sok évvel ezelőtt volt. Hosszú, nehéz évekbe telik, amíg rájön, hogy Marosvásárhely fénykorát látta éppen, amikor egy sáros-poros erdélyi kisvárosból szinte igazi város lesz, kultúrpalota, hangverseny, gáztelep, vasút, iskola, sajtó, járda, vízvezeték és matematika. Állandóan hordják a téglát meg a fűrészárut, óbégatnak és kiabálnak az árusok a piacon, és ha olyan a szélfuvalom, akkor a flekken ínycsiklandó szaga még a könyvtár csendes levegőjébe is beszivárog az ablakrésen, hogy a jámbor olvasó összerázkódik tőle, vagy a hidegtől inkább, mert nyáron is hideg van bent. Mint minden vásárhelyi diák, a kollégiumi régulát és a szűkös világot látja csak, elvágynak, el akar menni, legalább Kolozsvárra vagy Pestre, azután majd meglátjuk, legyen előbb honnan hazavágyani, és ne lehessen hazajönni.

A könyv megírása idején a szerző a Nemzeti Kulturális Alap Gion Nándor-ösztöndíjában részesült.

Nemzeti Kulturális Alap

A 205. oldalon Reményik Sándor *Én még szabad vagyok*,
a 224. oldalon pedig Lázár René Sándor
Változatok vereségre, télre című verse olvasható.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 137. esztendejében, 2019-ben.
A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
Felelős vezető: Erdős Tamás vezérigazgató
Telefon: 66/887-400
[http:// www.gyomaikner.hu](http://www.gyomaikner.hu)
E-mail: knernyomda@gyomaikner.hu

Felelős szerkesztő Szegő János
Kézirat-előkészítő Hradeczky Moni
Korrektor Schmal Alexandra
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9048
Minion betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3900 7